

чення їх безпеки, зменшення негативного впливу насильства, яке має місце, на нормальний розвиток дитини, притягання винних у вчиненні сімейного насильства до відповідальності, їх соціально-психологічну і медичну корекцію і підготовку до повернення в сім'ю, контроль за поведінкою осіб, які реально можуть вчинити у сім'ї насильство, і осіб, котрі визнані винними у сімейному насильстві [6].

І хоча цей проєкт Закону «Про попередження насильства у сім'ї» є важливим, оскільки дає визначення домашньому насильству та розглядає запобігання йому як державний пріоритет, але в своїй теперішній редакції він має багато недоліків. Закон не розглядає конкретних статей Кримінального кодексу, Кримінально-процесуального кодексу та практики обвинувачення, що створюють перешкоди для жінок, які звертаються до судової влади для відшкодування заподіяної в результаті домашнього насильства шкоди [2, с.44].

Ряд положень законопроєкту потребують коригування та узгодження з чинним законодавством. Не зовсім вдало сформульовано ряд термінів. Також деякі положення мають декларативний зміст, що більш притаманне не законодавчому актові, а концепції або науковій статті.

Таким чином, можна зробити висновок, що високий ступінь зв'язку між сімейним неблагополуччям, сімейним насильством і взагалі злочинністю свідчать про те, що запобігання насильству в сім'ї є проблемою, яка вимагає уваги з боку держави, правоохоронних органів та соціальних служб.

Список літератури: 1. Проблеми насильства в сім'ї: правові та соціальні аспекти. Х., 1999. 2. Домашнє насильство в Україні. Звіт неурядової організації «Правозахисники Міннесоти». К., 2000. 3. Аналіз проблем статі в українському суспільстві //Програма з розвитку ООН // Звіт UNDP з проблем статі в Україні. 2000. 4. Закон України «Про попередження насильства в сім'ї». Проєкт. 2000. 5. Федеральний Закон «О предотвращении насилия в семье в отношении женщины 28 – 30 октября 1998 г. 6. Голіва В.В. Основні положення концепції Закону України про попередження насильства в сім'ї // Проблеми насильства в сім'ї. Х., 1999. 7. Звіт Правозахисників Міннесоти «Торгівля жінками: Молдова та Україна». 2000, грудень. 8. Кримінальний кодекс. Х., 2001.

Надійшло до редакції 27.11.01

І.В. Лещукова

ОРГАНІЗАЦІЯ МІЖНАРОДНОГО РОЗШУКУ В СИСТЕМІ ІНТЕРПОЛУ

Співробітництво органів міліції й поліції різних країн, налагоджене в рамках Інтерполу, дозволяє в найширших масштабах, аж до охоплення ним усіх країн світу, організувати і здійснювати розшук різних категорій осіб, починаючи оперативно-розшукові дії по встановленню місця перебування підозрюваних або обвинувачуваних, «відстеженню» маршрутів пересування членів міжнародних організованих кримінальних співтовариств, що стали в силу цього об'єктом уваги правоохоронних органів різних держав.

Правомірність такої діяльності Інтерполу прямо впливає зі ст.2 його Статуту 1956 р., яка передбачає «сприяти попередженню і боротьбі із загальнокримінальною злочинністю», підкоривши цій меті свою структурну організа-

цію й діяльність. З перших днів існування міжнародний розшук зайняв міцне місце у цій діяльності.

У Генеральному секретаріаті Інтерполу сконцентровані контакти поліції (міліції) країн-учасниць у справах про розшук, зібрані величезні обсяги інформації про розшукуваних осіб. Для цієї мети створений спеціалізований банк даних системи ASF, де є дані приблизно на 125 тис. Розшукуваних [1, с.12].

Реалізуючи статутне призначення Генерального секретаріату Інтерполу як міжнародного центру по боротьбі із загальнокримінальною злочинністю, «як спеціалізованого й інформаційного центру», укладачі Статуту 1956 р. із широкого переліку напрямків діяльності Інтерполу вважали за потрібне назвати особливо тільки розшук злочинців – «to the search for criminals» (п.«е» ст.26 Статуту). Цей пункт Статуту Інтерполу містить правило, що вносить елемент організації в практику проведення міжнародного розшуку: «З питань, що стосуються розшуку злочинців, Генеральний секретаріат Інтерполу діє через національні центральні бюро».

Міжнародний розшук, проведений у системі Інтерполу, складається з наступних трьох етапів.

1. Дії по виявленню особи, що переховується (зникла безвісти), які починаються органами міліції (поліції) країни, де було вчинене правопорушення (або де зникла безвісти конкретна людина). Мова йде про комплекс заходів, передбачених прийнятими в країні різновидами територіального розшуку: місцевого, регіонального, міждержавного (для країн СНД), федерального. Якщо в процесі цих дій розшукуваного не було виявлено, але отримано інформацію про те, що він виїхав за межі країни, ініціатор розшуку вправі прийняти рішення розширити територію розшуку, надати йому міжнародний характер. У цьому випадку на ініціаторі лежить обов'язок підготувати всі необхідні документи і разом із супровідним листом направити їх до Національного центрального бюро Інтерполу своєї країни, тому що тільки НЦБ компетентно виходить із клопотанням про міжнародний розшук у Генеральний секретаріат Інтерполу.

2. Дії, що починаються Генеральним секретаріатом Інтерполу: перегляд отриманих документів, їх аналіз, перевірка на відповідність вимогам ст.3 Статуту, ухвалення рішення про оголошення міжнародного розшуку, видання і розсилання поштою (або по каналах власного зв'язку) у НЦБ країн-учасниць відповідних формалізованих повідомлень про початок розшуку.

Надалі Генеральний секретаріат стежить за перебігом розшуку, його термінами, за потреби проводить його коректування, направляючи в НЦБ додаткову інформацію. У випадку успішного завершення розшуку або закінчення його терміну Генеральний секретаріат приймає рішення про його припинення, про що доводить до відома всі НЦБ.

3. Дії, проведені в країнах після одержання їх НЦБ з Генерального секретаріату Інтерполу повідомлення про початок розшуку. По кожному повідомленню, що надійшло, НЦБ приймає окреме рішення про те, чи потрібно ставити завдання щодо розшуку зазначеної у повідомленні особи перед територіальними органами поліції (міліції) своєї країни, чи обмежитися включенням зведень про цю особу до відповідного банку даних (БД), які є у кожному НЦБ.

Безпосередню команду про початок пошукових заходів територіальні органи поліції (міліції) країн-учасниць одержують із НЦБ Інтерполу. Перелік необхідних пошукових дій може розрізнятися в залежності від конкретного випадку. Але завжди це будуть тільки ті пошукові дії й інші оперативно-розшукові заходи, які передбачені національним законодавством і відомчими нормативними актами виконуючої держави.

Під час здійснення названих розшукових дій органи поліції (міліції) країн-учасниць чітко дотримують норм національного законодавства. Це – принцип їхньої участі в роботі Інтерполу, закріплений як у першому його Статуті 1923 р., так і в ст.2 Статуту 1956 р., що передбачає «широку взаємодію всіх органів (установ) кримінальної поліції в рамках існуючого законодавства країни».

Отже, Інтерпол не втручається і не втручається у правовий механізм і практику проведення розшукових дій, що починаються усередині кожної з країн у порядку оголошеного міжнародного розшуку, що викликає втручання у внутрішні справи конкретної держави, порушення її суверенітету.

Після Другої світової війни керівники Інтерполу доклали багато зусиль, щоб не допустити використання цієї організації поліцією окремих країн для розшуку і покарання осіб, обвинувачуваних у діяннях, що не мають стосунку до загальнокримінальної злочинності. У 1951 р. на XX сесії Генеральної Асамблеї в Лісабоні під час розгляду питання «Прохання про міжнародні розслідування» було прийняте рішення про те, що «у випадку виникнення підозри в політичному, расовому або релігійному характері діяння», по якому отримано запит, Генеральний секретар Міжнародної комісії кримінальної поліції (так тоді називався Інтерпол) «може призупинити поширення будь-якого прохання про надання інформації або про розшук особи, що виходить від НЦБ або якогонебудь органу поліції». Тією ж резолюцією Генеральний секретар був наділений правом запитувати додаткову інформацію, щоб мати можливість оцінити справжню природу події та особистість правопорушника. Учасники сесії окремим рішенням заявили про відповідальність, що лягає на органи поліції країни та її НЦБ за надіслання до інших країн прохання, у якому мова може йти про діяння політичного, релігійного або расового характеру.

До теперішнього часу в Інтерполі немає формально зафіксованих єдиних, спільних для усіх видів міжнародного розшуку правил, що регулюють порядок його оголошення, організації, припинення. Виняток становить тільки так зване «червоне повідомлення» про розшук осіб, що починається з метою їх арешту і видачі. Правила проведення розшуку були поступово вироблені Генеральним секретаріатом Інтерполу за довгі роки практичної роботи з питань оголошення міжнародних розшуків та їх проведення. Вони діють і дотримуються як один з інститутів «внутрішнього права» Інтерполу.

Хоча в повній назві Інтерполу є слово «поліція», він, як уже говорилося, є не поліцією, а міжнародною організацією з властивими їй коштами і методами роботи. Тому співробітники Генерального секретаріату Інтерполу – це службовці міжнародної організації, які жартома називають себе поліцією «кабінетною» або «поліцією письмового столу». Ніяких розшукових операцій, розшукових дій вони не проводять і проводити не можуть. У їхні завдання входить

тільки організація розшуку в міжнародному масштабі: перегляд і контроль усіх надісланих країною документів, прикладених до прохання про проведення міжнародного розшуку; запити відсутньої інформації, документів; ухвалення рішення про можливість оголошення розшуку в системі Інтерполу, його коректування в разі потреби; контроль за термінами; припинення розшуку. При цьому співробітники Генерального секретаріату Інтерполу не мають права втручатися в процес розшукових заходів у країнах, вимагати проведення додаткових дій. На території кожної країни, що включилася у розшук конкретної особи, усі пошукові заходи її поліцейські служби проводять точно так само, як у рамках національного розшуку. Національне центральне бюро, як уже говорилося, – структура, створювана в кожній державі, яка вступила до Інтерполу, у складі якого небуло правоохоронного міністерства або відомства. У більшості держав воно діє як «поліцейський департамент високого рівня, із широкими повноваженнями, здатний відповісти на будь-який запит, отриманий з Генерального секретаріату або іншого НЦБ, а за потреби – ініціювати проведення великомасштабної поліцейської акції силами інших національних правоохоронних служб» [2, р.3].

Хоча НЦБ створюються найчастіше у складі міністерств внутрішніх справ (або споріднених аналогічних їм по виконуваних завданнях відомств), вони часто діють як міжвідомчі структури, обслуговуючи два-три і більше правоохоронних відомств або міністерств своєї країни. Це звичайно відображається в їх офіційній назві, яка не містить вказівок на конкретне міністерство або відомство. Англійське НЦБ офіційно іменується «Національне центральне бюро (НЦБ) у Великобританії». У 1992 р. його було включено до складу Національної служби кримінальної розвідки країни – NCIS, створеної того ж року. В Україні у відповідності зі ст.1 Положення про Національне центральне бюро Інтерполу, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25.03.1993 р. №220, НЦБ Інтерполу – підрозділ кримінальної міліції, що входить до складу центрального апарату МВС України [3, с.8–9]. Але факт включення в структуру одного з міністерств держави не скасовує підпорядкованості, підконтрольності НЦБ ще і Генеральному секретаріату Інтерполу в питаннях проведення оголошеного розшуку. Таким чином, НЦБ перебувають ніби в подвійному підпорядкуванні. Дотримуючись цього статусу, саме вони повинні на території своєї країни організувати виконання оголошеного Генеральним секретарем термінового або звичайного міжнародного розшуку, контролювати терміни, повноту і якість його проведення національними органами поліції (міліції). По каналах Інтерполу може бути оголошений розшук тільки на території країн, що є членами Міжнародної організації кримінальної поліції. На цей час членами Інтерполу є 179 країн світу.

Підсумовуючи викладене зазначимо, що вступ України до Інтерполу є значним кроком до встановлення постійної ефективної співпраці нашої країни як з усією світовою спільнотою, так і з окремими країнами-учасницями Інтерполу в боротьбі зі злочинністю. Однак, правова база такого співробітництва в Україні досі є недостатньою і на сьогодні потребує негайного прийняття паке-

ту законодавчих актів з питань регулювання правових відносин між іншими країнами.

Список літератури: 1. Овчинский В., Путова И. О новом подходе Генерального секретариата Интерпола к организации международного сотрудничества в борьбе с организованной преступностью // Информационный сборник ЕЦБ Интерпола в Российской Федерации. 1998. Вып.25. 2. The Role of Interpol and the UK National Central Bureau (NCB) – NCTS – Interpol. – London, 1995. 3. Юридичний місяць України. №41(225) вш 14–20 жовтня 1999 р.

Надійшло до редакції 24.02.02

О.М. Журова

ЗНАЧЕННЯ ПРАВОВИХ І ЕТИЧНИХ АСПЕКТІВ ДОПУСТИМОСТІ ДОКАЗІВ, ОТРИМАНИХ У РЕЗУЛЬТАТІ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У ході оцінки доказів по кримінальній справі слідчий зобов'язаний установити такі їхні властивості як относимість та допустимість. При цьому під относимістю розуміється зв'язок отриманих доказів з розслідуваною подією, його здатність установити чи спростувати ті чи інші дані, що мають значення для справи. Допустимість – категорія, що виражає можливість використання доказу не з погляду його змістовної, а з погляду його формальної сторони. Отриманий доказ може бути доброякісним, придатним для встановлення обставин розслідуваної події виходячи з його змісту, але при тім – непридатним унаслідок недотримання форми його одержання і бути не прийнятим до уваги в ході досудового слідства.

Необхідність виділення правових аспектів допустимості доказів, отриманих оперативно-розшуковим шляхом важливе через те, що в ряді випадків установити обставини розслідуваної події шляхом провадження слідчих дій неможливо чи недоцільно, і одержання доказів зазначеним способом – єдина можливість досягнення цілей кримінального судочинства. У зазначеній ситуації относимість доказів, отриманих у результаті проведення оперативно-розшукових заходів (далі – ОРЗ), як правило не викликає сумніву, але не менш важливим є дотримання вимог форми виявлення і фіксації доказової інформації, тому що в протилежному випадку отримані докази втрачають юридичну чинність, і стають непридатними, що, відповідно, робить неможливим встановлення істини по кримінальній справі [3, с.23–24].

Формально-правовий аспект допустимості доказів, отриманих оперативно-розшуковим шляхом, включає наступні елементи:

1. Наявність достатніх підстав для проведення ОРЗ, передбачених ст.6 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» (далі – закон «Про ОРД»). Це означає, що рішення про проведення ОРЗ із метою одержання доказової інформації повинне ґрунтуватися не на припущеннях співробітників, чи керівника оперативного підрозділу, а на всебічній і об'єктивній оцінці наявної інформації, відповідним чином перевіреної. Дані, що служать підставою для проведення ОРЗ із метою використання їхніх результатів у доведенні можуть бути отримані [1, с.36-37]: